

Ada Nissen

Den gode forurensen

Fortellinger fra en klima-vennlig oljenasjon

I 2012 stilte historikeren Karen Merrill følgende spørsmål i sitt etterord til *Journal of American History*s spesialnummer om oljens rolle i amerikansk historie: Hvilke historier om olje vil vi trenge å vite noe om innen 2050, når skadelige klimagassutslipp har økt jordas gjennomsnittstemperatur med mellom 1 og 3 grader celsius over førindustrielt nivå? Svaret var innlysende ifølge Merrill. Vi vil trenge historier som hjelper oss til å forstå vår tids mangel på politisk vilje til å gjennomføre tiltak som virkelig bremser klimaendringene.¹

Det er over ti år siden Karen Merrill skrev dette. Siden da har internasjonal historieforskning gradvis beskjefteget seg mer eksplisitt med forbindelsene mellom oljeindustri og klimaendringer. Særlig ser man forandringer innenfor næringslivshistorie, hvor stadig mer av forskningen er

orientert mot klimaproblemene. Likevel er historieforskning på olje og klima langt fra uttømt.² I Norge som ellers i verden, er det publisert betydelig mer klimaorientert oljeforskning innenfor samfunnsvitenskap og økonomi enn i historiefaget.³ Tar vi for oss norsk oljehistorie, et felt det er forsket relativt mye på, blir det tydelig at kun en liten andel av litteraturen på feltet har et eksplisitt klimaperspektiv. Historiker Yngve Nilsens doktoravhandling *En felles plattform? Norsk oljeindustri og klimadebatten fram til 1998* fra 2001 og historiker Helge Ryggviks *På kanten. Norsk oljevirsomhet i Barentshavet og hvorfor det må settes en strek* fra 2021 utmerker seg som tydelige unntak. Mens Nilsens avhandling er en akademisk publikasjon, er Ryggviks bok rettet mot et allment publikum. Boken bygger imidlertid på

kunnskap Ryggvik har tilegnet seg gjennom sin lange farts-tid som forsker på feltet. I tillegg berøres klimaperspektivet i Kristin Asdals artikkel «From Climate Issue to Oil Issue» (2014) om hvordan det norske Finansdepartementet bidro til å omforme klimaspørsmålet til et oljespørsmål. Det samme gjelder Marten Boons *En nasjonal kjempe. Statoil og Equinor etter 2001* som er det andre bindet i det nylig utgitte dobbelt-bindet om Statoils historie, og i artikkelen «A greener shade of Black?», skrevet av undertegnede i forbindelse med samme forskningsprosjekt om Statoils historie. På sakprosidelen utmerker journalist Anne Karin Sæthers dokumentarbok *De beste intensjoner – oljelandet i klimakampen* seg, mens Aage Borchgrevinks bok om Statoil, *Giganten*, tangerer temaet ved flere anledninger.⁴

Til tross for dette kan vi trygt si at den norske historie-skrivningen om forbindelser mellom olje og klimaendringer fremdeles befinner seg i en tidlig fase. Kanskje skyldes dette at historikerens impuls ofte er å vente på tidens forløp for å sikre nødvendig analytisk distanse til studieobjektet. Eller det kan være et resultat av det faktum at energipolitikk og miljø- og klimapolitikk lenge har blitt behandlet som separate saksområder både i norsk politikk og i internasjonale klimaforhandlinger. Muligens er årsaken en kombinasjon av begge deler. I alle tilfeller er resultatet at vi sitter igjen med en nasjonal oljehistorie hvor sentrale bidrag samlet sett ikke gir noe fullstendig bilde av hvordan norsk oljeindustri har vært viklet inn i klimapolitikk og det mange oppfatter som en altfor sendrektig grønn omstilling. Enkelte bidrag berører oljens forbindelser til klima og miljøspørsmål, men de fleste er konsentrert rundt andre hovedtematikker.⁵ Her er det med andre ord rom for mer forskning og flere dypdykk. Slik historieskrivning vil også være i tråd med Merrills mer internasjonalt orienterte etterlysning av flere historier om triangellet olje, klima og politikk.

Denne artikkelen retter et klimablikk mot norsk olje-historie og forklarer hvordan og hvorfor det i over tretti år har vært mulig å forene fortellingen om Norges oljeeventyr med en delvis parallell og diskrepant fortelling om Norge som klimapolitisk foregangsland. Artikkelen er tredelt og går skrittvis til verks. Den tar først for seg fortellingen om det norske «oljeeventyret» og dens nasjonsbyggende kvaliteter før den redegjør for fortellingen om «det klimapolitiske foregangslandet» og dennes iboende selvmotset-ninger. I tredje del undersøker artikkelen en forgreining av

fortellingen om det klimapolitiske foregangslandet, nemlig hybridfortellingen om den «klima- og miljøvennlige norske oljen». Denne fortellingens omdreiningspunkt er en sømløs forening av fortellingene om nasjonens oljeeventyr og klimakamp som etter hvert forfektes med stor kraft av politikere, byråkrater, industrirepresentanter og enkelte forskningsmiljøer. Hvordan ble disse fortellingene til? Hvilke funksjoner har de tjent, og hvilke sammenhenger finnes mellom dem? Hvorfor har fortellingene vært så motstandsdyktige?

For å besvare disse spørsmålene bruker artikkelen sentrale bøker og artikler om norsk oljehistorie, forskningsartikler som tar for seg ulike dimensjoner ved sammenhengen mellom olje og miljø- og klimapolitikk, artikler som forklarer Norges tradisjon for balansegang mellom samarbeid og særordninger i internasjonal politikk, samt rapporter fra forskningsinstitusjoner, FNs klimapanel og enkelte dokumenter fra Equinors selskapsarkiv, regjeringsplattformer, og et utvalg artikler fra norsk og internasjonal presse om Norges dobbeltrolle som oljeproducent og klimaland. To overordnede analytiske perspektiver ligger til grunn for analysen av litteraturen og de historiske kildene. Det første er Benedict Andersons klassiske argument om at nasjoner best forstås som forestilte felleskap hvor nasjonalfølelse er en spesiell type kulturell artefakt som må vedlikeholdes for ikke å gå i oppløsning. En måte å vedlikeholde nasjonalfølelsen på er å fortelle og gjenfortelle fortellinger som binder medlemmene av nasjonen sammen, til tross for at de færreste av disse noen gang har møtt hverandre.⁶ I forlengelse av dette er også fortellingenes karakter og grunnplot et poeng. Mens fortellingen om oljeeventyret fremstår som en typisk fra-fattig-til-rik-fortelling (rags-to-riches) hvor plottet er protagonistens (Norges) reise fra fattigdom til velstand, er fortellingen om oljenasjonens forsøk på å være et klimapolitisk foregangsland muligens en tragedie. Plottet i tragedien kjennetegnes nemlig av at protagonisten drømmer om å bli noe stort. En stund ser det bra ut, men gradvis øker motstanden. Frustrasjonen stiger, og prosjektet virker dømt til å mislykkes. Protagonisten begår synder og bryter sine egne moralske normer, men innser ikke at dette er galt og at feiltrinnene vil slå tilbake. Til slutt er ulykken ugjenkallelig og protagonisten må akseptere straff. Denne kan være tilfeldig og uten menneskelig inngripen. I fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland kan vi forestille oss at straffen kommer i form av

stormer, jordras, ødelagte avlinger, manglende skiføre og regnfulle sommerferier. Ubehagelige og delvis katastrofale resultater av omfattende klimaendringer.⁷

Det andre analytiske perspektivet er hentet fra litteraturen om norsk utenrikspolitikk historie og omtales gjerne som nasjonal internasjonalisme. I korte trekk går dette ut på at Norge har tradisjon for å fremheve viktigheten av internasjonalt samarbeid samtidig som det finnes en utpreget motvilje mot å forplikte seg til avtaler og regimer som reduserer det nasjonale handlingsrommet. Denne dobbeltheten har gjort seg gjeldende innenfor flere viktige politikkområder, og det er denne artikkelens påstand at det samme mønsteret har tegnet seg når norske politikere har forsøkt å balansere Norges olje- og gassinteresser mot internasjonale klimaforpliktelser.⁸ Men før vi kommer dit, la oss kikke på fortellingen om oljeeventyret.

Oljeeventyret – en fortelling om fremskritt

Selv om det skrives stadig mer historie med klimatilsnitt, domineres norsk oljehistorie fremdeles av fortellingen om det som ofte omtales som det norske oljeeventyret. Fra-fatig-til-rik-fortellingen om oljeeventyret er kjent for de fleste, men la oss likevel ta en rask oppsummering: Norge hadde flaks på slutten av 1960-tallet og fant store mengder olje og gass i Nordsjøen. Snartente politikere reagerte og engasjerte noen kloke og virksomme teknokrater som møysommelig bygget opp en forvaltningsmodell som sikret norske interesser på sokkelen. Etter hvert som inntektene fra oljeforekomstene strømmet inn i statskassen forstod noen sentralt plasserte byråkrater, nærmere bestemt visesentralbanksjef Hermod Skånland og hans kollegaer i det såkalte Tempo-utvalget, at det ville være lurt å fastsette noen langsiktige retningslinjer for bruk av petroleumsinntektene. Her var et viktig poeng at en del av overskuddet burde investeres utenlands for å unngå problemer knyttet til inflasjon. På denne måten kunne Norge unngå den ressursforbannelsen som ofte hjemsøker land med betydelige naturressurser, samtidig som inntektene vokse og ga en pen avkastning som i sin tur kunne finansiere velferdsordninger i fremtiden. Hadde det ikke vært for den unike kombinasjonen av nærmest urimelig flaks på den ene siden, og nasjonal kløkt og geskjeft på den andre, ville nordmenns økonomiske tilværelse og Norges posisjon i verden antagelig ha sett annerledes ut.

Mye av den historiske litteraturen om fremveksten til norsk oljeindustri er varianter av denne fortellingen. I trebindsverket *Norsk oljehistorie* utgitt av Norsk petroleumssforening på 1990-tallet møter vi hovedsakelig en fortelling om fremskritt. I første bind gir Tore Jørgen Hanisch og Gunnar Nerheim et oversiktsbilde over utviklingen på 1960- og 1970-tallet. Fortellingen kretser rundt politiske valg knyttet til opprettelsen av Statoil, konsesjonssystemer og betingelser for utenlandsk deltakelse i tillegg til teknologisk utvikling. Gunnar Nerheims andre bind, *En gassnasjon blir til*, har et gjennomgående teknologisk og industripolitisk perspektiv på utviklingen av det oljeindustrielle systemet i tiåret mellom 1975 og 1985.⁹ Tredje bind, *Blod, svette og olje*, skrevet av Helge Ryggvik og Marie Smith Solbakken handler om de ansatte i oljebransjen. Her behandles arbeids- og organisasjonsspørsmål, samt sikkerhet og miljø. Dette bindet skiller seg fra de to andre i tematisk forstand, men kan i stort leses som en variant av fortellingen om oljeeventyret, nemlig en historie om fremskritt. Her skildres viktige dragkamper og forhandlinger mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndigheter, som regel med utfall som bringer utviklingen fremover. Sikkerheten har blitt bedre, opprørskulturer har blitt disiplinert og konflikter dempet. Kapittel 13 er et unntak. Her diskuteres globale klima- og miljøproblemer på 1990-tallet under titler som «Fra nasjonalt hushold til globalt klimaproblem» og «Nordsjøen som oljekirkegård?» Konklusjonen i kapittelet, som er skrevet i 1997, fastslår at oljeindustrien stod for en stadig større andel av Norges samlede utslipp av miljøgifter til luft og vann, og at flere oljeselskaper forsøkte å markedsføre seg overfor befolkningen med en miljøvennlig profil, men at det også er positiv utvikling i industrien og at norsk sokkels utslipp til sjø og luft tross alt har vært mindre enn fra britisk sokkel.¹⁰

Andre sentrale forskningsbidrag er også fortellinger om fremskritt. I Odd Einar Olsen og Francis Sejersteds bok *Oljevirksoheten som teknologitvillingsprosjekt* fra 1997 står teknologiske fremskritt i fokus, mens Helge Ryggviks rapport *Building a skilled national offshore oil industry* og artikkelen «A Short History of the Norwegian Oil Industry» viser henholdsvis hvordan Norge har lyktes med a) å bli en stor oljeproducent uten at dette har gått på bekostning av den egalitære velferdsstaten, og b) å utvikle effektive oljeselskaper og en internasjonalt konkurransedyktig leverandørindustri. Også Francis Sejersteds Systemtvang eller politikk. Om

utviklingen av det oljeindustrielle kompleks i Norge (2006) er en fortelling om framskritt. Her undersøker Sejersted hvordan petroleumsvirksomheten fant sin plass som system i det norske samfunnet og hvordan stat og næringsliv evnet å samarbeide om dette nye, store moderniseringsprosjektet på tross av ulike oppfatninger om statens rolle i økonomien.¹¹ Mest fremskrittorientert og optimistisk i tonen av samtlige oljehistoriske publikasjoner er kanskje boka *Dråper av svart gull* om Statoils historie fra 1972 til 2002 skrevet av journalist og tidligere spesialrådgiver for konsernledelsen i Statoil Bjørn Vidar Lerøen. Her behandles Statoils utvikling som selskap og Norges utvikling som oljenasjon under titler som «Fra tvil til tro», «Fra baksetet til førersetet», «Statfjord ga Statoil en drømmestart», «Svennestykket. Gullfaks fikk Statoil i førersetet», «Troll. Gassfelt i verdensklasse» og «Fra havari til triumf. Tapte en plattform, vant markedet».¹²

At litteraturen om norsk oljehistorie i stor grad er preget av positivt ladete fortellinger om framskritt er ikke så rart ettersom oljen har vært enormt betydningsfull for utviklingen av det moderne Norge. Olje- og gassindustrien har i stor grad fungert som en motor i et sosialdemokratisk prosjekt som bygget landet. Selv om det er grunn til å tro at Norge i likhet med sine naboer Danmark og Sverige ville klart å bygge opp en velferdsstat uten oljen, hadde en del trekk ved vårt samfunn sannsynligvis vært annerledes uten funnene i Nordsjøen. For eksempel ville industriutvikling og arbeidsmarked hatt en annen innretning. Reallønnsveksten til den gjennomsnittlige norske arbeidstaker ville muligens vært lavere og ledigheten antagelig høyere. Staten ville kanskje ha vært mer forgjeldet og vi ville selvsagt ikke hatt noe oljefond å krydre statsbudsjetter med eller tappe av under krisetider som koronapandemien.

Historien om oljen er med andre ord tett knyttet til vår velferdsutvikling og til forestillinger om hvordan denne ville ha artet seg uten oljen. Selv om Norge ikke var et fattig land på 1950- og 1960-tallet, var utviklingen fra å være et land med et BNP per hode litt under det aritmetiske gjennomsnittet i de 16 rikeste OECD-landene til å bli et av verdens rikeste land oppsiktsvekkende. Det er altså ikke særlig rart at denne utviklingen har banet vei for både fremskrittorienterte fortellinger og eventyrmetaforen.¹³ Legger vi til at det meste av litteraturen nevnt over er skrevet for flere tiår siden, i en periode hvor klimaproblemene stod lavere på den politiske dagsorden og fikk mindre oppmerksomhet enn de gjør i dag, er

det forståelig at den eventyrlige fra-fattig-til-rik-fortellingen har dominert. I nyere litteratur finnes det også eksempler på bidrag som er utformet over samme lest. Eivind Thomassens bok *Middel og Mål. Statoil og Equinor 1972–2001* (2022) er i det store og hele en fortelling om Statoil som norsk politikk og butikk, og behandler ikke spørsmålet om miljø og klima. Dette bidrar til et inntrykk av at temaet ikke er viktig før etter årtusenskiftet når det dukker opp i nest siste kapittel i Marten Boons påfølgende bind *En nasjonal kjempe. Statoil og Equinor etter 2001*.¹⁴

Den nasjonale fortellingens funksjon

Det er ikke ubetydelig hvilke nasjonale historier som skrives og hvilke fortellinger vi forteller om oss selv. Nordmenns kollektive fra-fattig-til-rik-fortelling om oljeindustriens rolle som motor i det sosialdemokratiske prosjektet for å bygge landet har nasjonsbyggende kvaliteter fordi den både gir en følelse av felleskap og demokrati og en tiltro til staten som kapitalist og omfordeler. *Vi* fant oljen, *vi* var smarte for *vi* skjønte at *vi* måtte spare (i motsetning til folk og regimer i mange andre land). *Vår* demokratisk valgte regjering sørger for olje- og gassproduksjon, regulering av sektoren og sparing på vegne av alle innbyggere (*oss*) slik at både eksisterende og kommende generasjoner får nytte av oljerikdommens frukter. *Vi* nordmenn står i så måte alle i gjeld til oljen. Denne grunnleggende oppfatningen gjenspeiles i ulike fremstillinger av historien om den norske oljen. Historikere, politikere, journalister og aktivister har alle ofte brukt begreper som «det sorte gullet», «gullpenger fra havbunnen», «pengebingen i Nordsjøen» og selvsagt «oljeeventyret». Dette er positivt ladete troper som til sammen bidrar med å styrke fortellingen om oljenasjonen samtidig som de skaper en følelse av at den norske rikdommen nærmest er konstant i en ellers urolig verden.

I det følgende vil jeg ta for meg et knippe eksempler som illustrerer bruken av de nevnte begrepene eller tropene. Lerøens bok *Dråper av svart gull* er allerede nevnt. I sin bok om norsk utenrikspolitikk historie *Oljealder 1965–1995* bruker også historiker Rolf Tamnes lignende begreper. «Gullpenger fra havbunnen» er tittelen på kapittelet som diskuterer «det svarte gullet betydning for samfunnsutvikling og nasjonsbygging fra tidlig på 1970-tallet» og de utenrikspolitiske sidene ved inntektene olje og gassforekom-

stene frembrakte.¹⁵ I anledning 35-årsjubileet for norsk olje-produksjon og åpningen av Norsk oljemuseums nettutstilling «Kulturminne Ekofisk» i 2006 publiserte *Forskning.no* en artikkel med tittelen «Oljeeventyr i 35 år».¹⁶ Da det hadde gått noen år til og Norge noterte 40 år siden funnet på Ekofisk lille julaften 1969¹⁷ publiserte næringslivsavisen *E24* artikkelen «40 år siden det norske oljeeventyret startet» med følgende ingress:

Det var en gang et lite land, langt der oppe i nord ... Det norske oljeeventyret har vært i 40 år og fortellingen er ikke engang halvferdig.¹⁸

Eventyrdimensjonen ved den norske fortellingen var spesielt tydelig i sammenligning med andre oljeland. I et essay i *Samtiden* i 2008 med tittelen «Det norske oljeeventyret» forklarer Anne Hege Simonsen hvorfor oljen har vært et eventyr i Norge, mens den er mareritt i Nigeria.¹⁹ Årsaken til dette var at norske politikere og byråkrater hadde tenkt og valgt rett da de takket være grenseløs flaks stod overfor store oljepolitiske veivalg. I 2018 skrev *E24* igjen om «Det norske eventyret» med undertittelen «Historisk flaks og dyktighet». Den folkeopplysende artikkelen forklarte at dette var «historien om tilfeldigheter, en standhaftig jurist og fremsynte politikere» og åpnet med følgende avsnitt:

Norge gjorde det meste riktig. I år er det 56 år siden oljeamatøren Norge greide å forhindre at mektige Phillips Petroleum skaffet seg enerett over utvinning på norsk sokkel. En sokkel som få nordmenn hadde tro på skulle være overfylt med olje og gass.²⁰

Artikkelen i *E24* stod på trykk samme år som TV-serien med den betegnede tittelen *Lykkeland* gjorde sin entre på tv-skjermer over det ganske land. I en rosende anmeldelse skrev *Vårt Land* om serien som fortalte historien om «Da det svarte gullet reddet Norge».²¹ Året etter, i desember 2019, publiserte *Aftenposten* kronikken «50 år med oljeeventyr» skrevet av den ferske olje- og energiministeren Sylvi Listhaug (FrP). «Ekofiskfeltet var starten på eventyret som har gjort Norge til et av verdens rikeste land, med tidens beste velferdssamfunn,» fastslo Listhaug mens hun hamret inn budskapet om at det norske folk burde takke hverdags-heltene ansatt i oljenæringen:

Faktum er at det er disse familiene og enkeltmenneskene som gjør at vi alle lever i Lykkeland. Det bør de fortsette med. Derfor skal petroleumsnæringen utvikles videre, ikke stenges ned.²²

Også Naturvernforbundet har bruk begrepet «Oljeeventyret» for å forklare historien om Norges vei til suksessrik oljestat, mens *Dagsavisen* («Siv Jensen besøkte pengebinge i Nordsjøen»), *Nordlys* («En pengebinge for Norge») og *VG* («Bli med budsjettguttene ut i pengebingen – Nordsjøen») er blant de utallige aviser som har brukt pengebingemetaphoren som henvisning til Norges olje- og gassrikdommer.²³ Slik kunne vi fortsatt nærmest i det uendelige. Så sent som i 2022 publiserte *Forskning.no* en artikkel om UiOs forskningsprosjekt *Statoils historie* med følgende tittel: «Statoil 50 år: Hvem har styrt det norske oljeeventyret – staten eller Statoil?»²⁴ At fortellingen om Statoil var et eventyr hersket det ingen tvil om, spørsmålet var bare hvem som hadde hatt mest kontroll over måten dette eventyret utviklet seg på.

Den typen nasjonale fortellinger vi finner representert i alle eksemplene over, det vil si narrativ spunnet rundt nøkkelhendelser eller aspekter ved en nasjons historie, kultur eller oppnåelser, er selvsagt ikke unike for Norge. Eksempler på det samme kan være fortellingene om den amerikanske drømmen eller Singapores utrolige transformasjon fra liten, ressursfattig øystat til økonomisk pulserende bystat. Her er det på sin plass å minne om historiker og statsviter Benedict Andersons klassiske argument om forestilte felleskap. Andersons poeng er at nasjoner hovedsakelig eksisterer fordi de som anser seg som medlemmer av dem forestiller seg at de deler en historisk arv og en felles skjebne med hverandre. Men de fleste av disse menneskene har aldri møtt hverandre. De eksisterer primært i hverandres fantasi. I så måte er nasjonalfølelse egentlig en spesiell type kulturell artefakt som må vedlikeholdes for ikke å gå i oppløsning. Det gjelder å gjenfortelle og bygge videre på eksisterende nasjonale fortellinger.²⁵ Historien om oljeeventyret er en slik fortelling.

Til tross for sine åpenbare ulikheter har nasjonale fortellinger ofte en ting til felles: De er selvforsterkende og nasjonsbyggende, men ikke enerådende. Fortellingen om den amerikanske drømmen lar seg for eksempel ikke så godt forene med fortellingen om voksende ulikhet i det amerikanske samfunnet. Fortellingen om Singapores transformasjon utfordres av narrativ som vektlegger at de økonomiske

framskrittene har kommet på bekostning av demokratiske rettigheter og prinsipper.²⁶ For Norges del har fortellingen om oljeeventyret de siste tiårene møtt motstand i en økende strøm av fortellinger om norsk oljeindustri som klimaversting. I forlengelse av dette finnes også stadig flere fortellinger om et land som taler med to tunger internasjonalt. Norge har siden 1990 forsøkt både å være klimapolitisk foregangsland og en viktig og foretrukken oljeprodusent. Og det er her, i kilen mellom disse tilsynelatende uforenelige rollene, at en tredje fortelling, nemlig fortellingen om den «miljøvennlige» norske oljen, har funnet sin plass. Denne kommer jeg straks tilbake til. Men la oss først ta en titt på fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland.

Fortellingen om det klimapolitiske foregangslandet – en tragedie?

Historiker Peder Anker har vist at forestillingen om Norge som miljønasjon har røtter tilbake til 1960-tallet da økologifaget vokste frem i Norge med markante skikkelser som Arne Næss (1912–2009) og Sigmund Kvaløy Setreng (1934–2014) i spissen. Deretter fulgte protestaksjoner mot vannkraftutbygging i stor skala. Nye miljøorganisasjoner ble dannet utover 1970-tallet og Norge gjorde seg bemerket med en i nordisk sammenheng stor miljøbevegelse preget av hva vi kan kalle populistisk økopolitikk.²⁷ Fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland slik vi kjenner den i dag, skjot imidlertid fart først etter at tidligere miljøvern- og statsminister Gro Harlem Brundtland (1939–) i 1983 ble utpekt til å lede FN's Verdenskommisjon for miljø og utvikling.²⁸ I 1987 kom kommisjonens rapport *Vår felles framtid* og Brundtland ble internasjonalt kjent som «verdens miljøvernminister» og «bærekraftens mor».²⁹

På miljøreguleringsfeltet var Norge ikke spesielt langt fremme. Her lå land som Sverige, USA og Japan foran, men dette la ingen demper på den gryende identiteten som klimapolitisk foregangsland.³⁰ Da Brundtland ledet sin andre regjering mellom 1986 og 1989 hadde hun med seg ideer og erfaringer fra kommisjonsarbeidet som hun ønsket å omsette i nasjonal politikk. Oljelandet Norge skulle gå i bresjen for global bærekraft og flere offensive miljø- og klimapolitiske tiltak ble prøvd ut.³¹ Sett fra et litteraturteoretisk perspektiv harmonerer denne historiske utviklingen med den første delen av den grunnleggende strukturen i enhver tragedie.

I fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland befinner vi oss nemlig på det punktet i tragedien hvor det ser lyst ut for den forventningsfulle protagonisten som regner med å nå sitt djerne mål, som for Norges del gikk ut på å bli en lysende stjerne på den globale klimapolitiske himmelen.

Men innad i oljeindustrien murret det. Selv om den pragmatisk anlagte Arbeiderpartipolitiker Brundtland ble oppfattet som en alliert i arbeidet for å sikre en vital og lønnsom oljeindustri med økte inntekter, nye arbeidsplasser og utvikling i distriktene, bød hennes klare oppfordring om at oljeindustrien skulle bidra aktivt i klimakampen på utfordringer. En slik oppfordring var i tråd med anbefalingen i FN-kommisjonens rapport, men å forene storstilt olje- og gassproduksjon med nyskapende klimapolitiske ambisjoner skulle vise seg å bli meget krevende.³²

Som første land i verden fikk Norge i 1989 et nasjonalt stabiliseringsmål for CO₂-utslipp. Klimagassutslippene til Norge vokste raskt og alle prognoser talte for stor økning utover 1990-tallet. Målet ble derfor å komme tilbake på det nivået man var på da målet ble satt i 1989 innen år 2000. I 1990, året etter innføringen av stabiliseringsmålet, innførte Brundtland-regjeringen også karbonskatt på alle utslipp fra petroleumproduksjon på norsk sokkel. Sammen med Sverige og Finland var Norge et pionerland når det gjaldt innføring av slik skatt. Til sammen bidro dette til at oljeselskapene på norsk sokkel begynte å lete mer aktivt etter løsninger for å redusere utslipp. Gasslekkasjer fra rørledninger og såkalt fakling (brenning av overskuddsgass) ble redusert. Eksisterende installasjoner ble forbedret og nye installasjoner ble bygget på måter som bidro til mindre utslipp. Statens eget oljeselskap Statoil satte i gang et nyskapende teknologiutviklingsprosjekt som i 1996 munnet ut i undersjøisk karbonfangst- og lagring på Sleipnerfeltet.³³ Oljeindustrien var imidlertid ingen sterk tilhenger av regjeringens offensive miljøpolitikk. Både Statoil og konkurrenten Hydro mente den kostet for mye og ga dårlige produksjonsvilkår som kunne skremme vekk internasjonale selskaper og svekke norsk oljeindustri konkurransekraft. I 1991 var Hydro-direktør Torvild Aakvaag (1927–2020) ute i pressen og ba Norge slutte å te seg som «klimamisjonær» på den internasjonale arena.³⁴ Statoil, som var i gang med å planlegge det omstridte gassfeltet Snøhvit i Barentshavet ga på sin side regjeringen et ultimatum: Frita Snøhvit fra karbonskatten som vil utgjøre 300 millioner kroner i årlige ekstrautgifter, hvis ikke stanser

vi hele prosjektet.³⁵ Dette ultimatumet skulle Statoil noen år senere få gjennomslag for, men enn så lenge holdt regjeringen på sitt.

Utover 1990-tallet økte Norges karbonutslipp per hode, og etter hvert overgikk norske utslipp tilsvarende tall fra de kullavhengige landene Storbritannia og Polen. Årsaken var at utslippene fra Norges olje- og gassproduksjon økte kraftig og i 1995 fikk fortellingen om klimapioneren Norge seg et skudd for baugen.³⁶ Da ble Brundtlands regjering tvunget til å gå tilbake på det nasjonale stabiliseringsmålet. Med dette ble Norge det første landet i verden som gikk tilbake på et vedtatt klimamål og det etter bare fem år. Årsaken var at utslippsreduksjonen ikke lot seg forene med de eksisterende og planlagte utslippene fra norsk olje- og gassproduksjon. Skulle stabiliseringsmålet nås, måtte produksjonsvolumene ned og utvinningstempoet reduseres. I praksis betød dette at alle store planlagte feltutbygginger, som for eksempel Snøhvit, måtte skrinlegges. Dette var utenkelig både for industrien og politikerne. De økonomiske og samfunnsmessige kostnadene var for store og oljeindustrien var for viktig. Stabiliseringsmålet ble derfor i stedet erstattet av et karbonkreditsystem der staten tildelte seg selv utslippskvoter fra olje og gassproduksjon med den begrunnelse at eksporten av norsk olje og gass trolig kunne erstatte andre lands bruk av kull, og oljeproduksjon i land med større utslipp fra «skitne» olje.³⁷

Da Kyoto-avtalen så kom på plass i 1997, forpliktet Norge seg til ikke å øke sine utslipp med mer enn 1 prosent sammenlignet med 1990-nivå. Men mellom 1990 og 1999 økte Norges CO₂-utslipp med hele 20 prosent.³⁸ Dermed trengte Norge faktisk negativ utslippsvekst for å overholde Kyotoprotokollen. Dette var umulig å oppnå uten å redusere olje- og gassproduksjonen, som norsk økonomi og arbeidsplasser var sterkt avhengig av. Vender vi oss til litteraturteorien igjen, har vi her nådd det punktet i tragedien hvor protagonistens frustrasjon stiger, og prosjektet virker dømt til å mislykkes. Gradvis begynner protagonisten å bryte sine egne moralske normer uten å innse at dette er feiltrinn som vil slå tilbake.

Moralske normer skal gjerne beskytte og fremme verdiene vi tror på. I fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland kan vi se for oss at det å bidra til en rettferdig fordeling av klimabelastning og klimarisiko mellom land og over generasjoner ble ansett som en etisk plikt, mens ut-

slippsreduksjon i Norge var normen som operasjonaliserte denne plikten. Men med økende nasjonale utslipp, stabiliseringsmålet forkastet og en oljeindustri som protesterte mot karbonskatten lå veien åpen for å bryte denne normen. Norske politikere hadde jo nemlig også et moralsk ansvar for å sikre innbyggernes ve og vel. Det gikk faktisk an å snu det moralske argumentet på hodet: Ettersom en reduksjon i oljeutvinningstempo og/eller produksjonsvolum ville ramme norsk økonomi og arbeidsliv negativt, ville det faktisk være moralsk uansvarlig å trumfe dette gjennom.

Brundtlands tredje regjering sto imidlertid fast på at de globale utslippene måtte ned. Kuttene fikk man heller ta utenfor norske grenser. Sammen med byråkrater, forskere og oljeindustrirepresentanter engasjerte regjeringen seg aktivt i utviklingen av et internasjonalt kvotehandelssystem som ville tillate Norge å kjøpe utslippskvoter i utlandet. Denne tilnærmingen hadde vitenskapelig støtte i økonomisk forskning som argumenterte for at det var mest effektivt å kutte utslipp på en slik måte. Men det var utvilsomt også en svært komfortabel tilnærming som tillot Norge å fortsette sin olje- og gassproduksjon mer eller mindre som før.

Historiker Yngve Nilsen har demonstrert hvilke aktører som var mest sentrale i arbeidet for etableringen av et internasjonalt kvotehandelssystem. Regjeringen samarbeidet tett med embetsverket i Finansdepartementet og forskere med bakgrunn i petroleumsøkonomi ved instituttet CICERO og i SSB. I tillegg var representanter fra oljeindustrien involvert både i direkte rådslagning, og i form av å inneha ulike roller. Første styreleder i CICERO var for eksempel Henrik Ager-Hanssen (1930–2004) som var tidligere visekonsernsjef i Statoil, og Statoil og Statkrafts faste representant i Brussel overfor Europakommisjonen. Også i regjering og embetsverk fantes det sentrale aktører med flere hatter. Brundtlands tidligere statssekretær Ted Hanisch (1947–) fylte for eksempel trippelrollen som direktør ved CICERO, delegat til de internasjonale klimaforhandlingene og utsending til den politiske avdelingen i FNs klimapanel.³⁹ Her var med andre ord samarbeidet mellom regjering, industri, embetsverk og forskningsinstitusjoner svært tett og nærmest friksjonsfritt. De ulike aktørene hadde stort sett en felles forståelse av hva både problemet og løsningene besto i. Og her, i kilen mellom klimaambisjoner og oljehensyn, treffer vi på en forgreining av fortellingen om klimalandet, nemlig hybridfortellingen om Norges «miljøvennlige» eller «bærekraftige» olje- og gass-

produksjon. Denne fortellingen kan også leses som foreløpig siste akt i fortellingen om det oljeproduserende klimalandet. Protagonistens feiltrinn begynner å tegne seg, mens vedkommende klamrer seg fast til drømmen om å bli noe stort, til tross for at denne gradvis går i oppløsning.

Da norsk olje og gass ble en «miljøfordel» for verden

Utover 1990-tallet utviklet argumentet om Norges bærekraftige olje- og gassproduksjon seg til et slags politisk-industrielt mantra som ble forfektet med stor kraft av industrirepresentanter, petroleumsbyråkrater og politiske beslutningstakere. Norsk olje- og gassproduksjon skulle ifølge Grete Faremo (1955–), som var olje- og energiminister i Torbjørn Jaglands (1950–) regjering, ikke bare redde den norske velferdsstaten fra konsekvensene av en forestående eldrebølge, men også «bidra til bærekraftig utvikling i en verden hvor en stadig voksende befolkning trenger mer energi og miljøutfordringene er enorme». ⁴⁰ Faremo satt ikke lenge som oljeminister, men budskapet hun leverte skulle leve lenge. Ifølge regjeringen Jagland hadde Norge faktisk plikt til å produsere og eksportere mer fossilt brensel ettersom større aktivitet på norsk sokkel ville være hva de kalte en «miljøfordel» for verden. ⁴¹ Dette argumentet har siden blitt gjentatt av en rekke påfølgende regjeringer.

Kommunikasjonsforsker Øyvind Ihlen har omtalt fortellingen om Norges «bærekraftige» oljeproduksjon som et «oksymoron», det vil si en sammenstilling av motstridende begreper som logisk utelukker hverandre. Det går nemlig per definisjon ikke an å produsere bærekraftig olje. I en artikkel fra 2009 viser Ihlen hvordan den norske oljeindustrien har brukt forskjellige retoriske strategier for å omgå dette paradokset. Industrien har argumentert med at den var bærekraftig fordi den etterstrebet utslippskutt og forvaltet oljeresurser på en fornuftig måte sammenlignet med industrier i andre land. ⁴² Her gjorde oljeindustrien og regjeringen altså felles sak, med støtte av fagøkonomisk ekspertise.

Argumentet om Norges «rene» olje- og gassproduksjon er nemlig ikke helt uten hold. Sannsynligheten for at andre oljeprodusenter, gjerne udemokratiske regimer med lavere miljøstandarder og dårligere arbeidsforhold, ville fylle Norges plass som oljeleverandør var og er fremdeles absolutt til stede. Siden den industrielle revolusjon har befolknings-

økning og forbedret levestandard medført en kontinuerlig økning i verdens energibehov, og fornybare kilder har på ingen måte kunnet dekke behovet. For Norge var det derfor økonomisk rasjonelt å opprettholde, ja til og med øke olje- og gassproduksjonen, og heller arbeide for utvikling av et internasjonalt kvotehandelssystem og aggregerte utslippskutt globalt. Dette kunne også forsvares klimapolitisk. Effektive klimakutt kunne tas på etterspørselssiden gjennom kjøp av kvoter gitt at man på sikt ville få på plass en internasjonalt bindende avtale om et felles globalt utslippstak og helst en fungerende karbonskatt. På tilbudssiden, altså i produksjonen av olje og gass, var det mer kostbart å kutte. ⁴³

Økonomisk forskning problematiserte imidlertid også viktige sider ved det norske argumentet om «bærekraftig» eller «miljøvennlig» olje. Veldig enkelt forklart var og er et problem at argumentet bare fungerer hvis det 1) finnes et årlig tak på verdens totale olje- og gassproduksjon, 2) alle produsenter samarbeider for å redusere CO₂-utslipp, og 3) ingen land motvirker dette ved å opprettholde eller øke sin produksjon av olje og gass. ⁴⁴ Dette scenariet var ikke realistisk på 1990-tallet fordi det ikke fantes noen internasjonale klimaavtaler som bandt verdens stater til et felles utslippstak, og det er fremdeles ikke realistisk i dag. Derimot var det på 1990-tallet som i dag, realisme i vissheten om at avhengigheten av fossilt brensel var enormt problematisk. Til sammen bidro produksjon og forbrenning av olje og gass med om lag 60 prosent av det som var verdens totale CO₂-utslipp i 1996 (23,8 milliarder tonn). ⁴⁵ Denne innsikten tilsa at bruken av olje- og gass måtte ned dersom klimaet skulle reddes. Men ettersom Norge stod for en relativt liten andel av verdens oljeproduksjon (4 prosent i 1995) og en enda mindre prosentandel av CO₂-utslippene (0,17 prosent i 1995), resonnerne både fagekspertise og politikere med at det ville være av minimal betydning å dra ned tempoet eller justere volumene i produksjonen. Oljen og gassen Norge produserte ble som kjent regnet inn i utslippsregnskapene til landene der den ble brennt. ⁴⁶

Fram til relativt nylig viste så godt som all økonomisk forskning på klimagassutslipp at det er mest hensiktsmessig å kutte på etterspørselssiden, det vil si der hvor oljen og gassen brennes. Fremdeles sier det meste av forskningen dette, men i senere tid har det kommet enkelte studier som nyanserer bildet noe. I en artikkel publisert i *The Energy Journal* i 2017 påpeker for eksempel økonom Taran Fæhn med flere at det

for Norge antagelig kan være kostnadseffektivt å la betydelige deler av bidraget til globale utslippskutt komme i form av egen produksjonsreduksjon. Incentiver som får ned det globale forbruket av olje og gass, slik som for eksempel EUs kvotehandelssystem (EU ETS) og strategier rettet mot teknologivalg, forbruk, atferd og livsstil er viktige, men det bør også kuttes på produksjonssiden.⁴⁷

På 1990-tallet var disse teoriene imidlertid ukjente. De inngikk derfor ikke i noen faglig eller politisk vurdering av utslippskutt og vi kan heller ikke forvente at de skulle gjøre det. Det man derimot kunne ha forventet av den politiske ledelsen i Norge er en vurdering av den potensielle signaleffekten som lå i en nedjustering av produksjonstempo eller -volum. Dette ville ha vært i tråd med Brundtland-regjeringens ambisjon om la Norge å gå foran som et godt eksempel i global miljø- og klimapolitikk.⁴⁸ Om en slik vurdering i det hele tatt ble foretatt ble den i alle fall raskt forkastet. Å sette i gang en diskusjon om å begrense oljeutvinningen var utenkelig.⁴⁹ Dermed var det gjenstående alternativet å forsøke å forene identiteten som betydelig oljeproducent med identiteten som klimaprogessiv. Slik seilte den offentlige fortellingen om Norge som miljøvennlig oljeproducent opp som forklaring på hvordan man uten problemer kunne si «ja takk, begge deler». Norsk oljeproduksjon var blitt en «miljøfordel» for verden og Norge var blitt en god forurensner.⁵⁰

Å påvirke uten å påvirkes

I historisk sammenheng er ikke denne typen politisk ambivalens helt ny. Norge har vært i flere lignende situasjoner på andre politikkområder. Fremtredende historikere som Olav Riste og Geir Lundestad har påpekt at det lenge har vært en klar tendens i Norges internasjonale opptreden at det finnes en overordnet motvilje mot å inngå internasjonale avtaler som begrenser det nasjonale handlingsrommet.⁵¹ Norge har gjerne hilst slike avtaler velkommen på det prinsipielle plan, men vært skeptisk til praktisk gjennomføring og utenlandsk innflytelse over norsk politikk og økonomi. Særlig i spørsmål relatert til sikkerhetspolitikk, europeisk samarbeid og oljepolitikk har norske politikere ønsket seg særordninger. Norge har bedt om egne bestemmelser for base- og atompolitikken til NATO, for europeisk samarbeid, og i forbindelse med avtalen om energisamarbeid inngått med International Energy Agency (IEA) i 1974. Her kan vi også legge til klimapolitikk

hvor Norge ivrer for bindende internasjonale avtaler så lenge de ikke innebærer noen umiddelbar nedskalering av norsk olje og gassproduksjon.⁵²

Alle disse tilfellene har til felles at det overordnede målet har vært å sikre seg økonomiske og politiske fordeler ved internasjonalt samarbeid, men å unngå belastningene ved fullstendige forpliktelser. I essens er ikke dette så spesielt. Alle stater drives dypest sett av ønsket om å få mest mulig for minst mulig. Dette er i grunnen politikken innerste vesen. Sammenligner vi Norge med småstater som Sveits, Østerrike, Irland og Sverige er det åpenbart at det ikke bare er Norge som har kviet seg for å påta seg internasjonale forpliktelser. Både Riste og Lundestad har likevel argumentert for at Norges evne til å balansere mellom tilslutning til internasjonalt samarbeid på den ene siden, og krav om særbehandling i viktige politiske saker på den andre, har vært usedvanlig god. Dette har man i flere år kunnet observere også i olje- og klimaspørsmålet. For Norge har det siden 1990-tallet på sett og vis fungert å innta rollen som pådriver i internasjonale klimaforhandlinger, samtidig som man har forbeholdt seg retten til å øke egen olje- og gassproduksjon. Norge har med andre ord lyktes med å påvirke uten å påvirkes eller å «være med uten å være med» for å sitere tidligere utenriksminister Knut Frydenlund (1927–1987).⁵³ I alle fall er det slik det fremstilles i fortellingen om den miljøvennlige eller bærekraftige norske oljen.

De siste årene har imidlertid kritikken økt. Det er ikke lenger like lett å balansere rollen som oljeproducent og pådriver for klimasamarbeid. Mens Norge i spørsmål om europeisk samarbeid og energiavtaler kunne få innvilget særavtaler på grunn av småstatsstatus og periferifaktor, fungerer ikke dette i olje- og klimaspørsmålet. Klimaproblemene er som kjent globale og utslipp fra norsk olje- og gass påvirker som kjent hele verden. Hvordan har det seg da at Norge lenge har klart å komme seg unna kutt i egen olje- og gassproduksjon samtidig som landet har vært en pådriver for internasjonale klimaforpliktelser? Eller, som Knut Frydenlund ville sagt det – hvordan har Norge egentlig klart å være med i internasjonalt klimasamarbeid uten å være med?

Den gode forurensner

En åpenbar del av svaret på det spørsmålet er at Norge lenge har forsynt verden med nødvendig energi. Etterspørselen

etter fossilt brensel er stor, ikke minst i utviklingsland Norge gjerne liker å se seg selv som støttespiller for. Tilstrekkelige fornybarkilder finnes ikke, og Norge leverer det markedet vil ha. Med fossilt brensel kan utviklingsland få energi til nødvendige økonomiske fremskritt, og med mange energikilder, inkludert norsk gass, kan europeisk industri så vidt holde seg konkurransedyktig i en stadig mer besværlig kappestrid med USA, Midtøsten og Kina. Denne situasjonen bidrar til å gjøre Norge til verdens tolvte største oljeprodusent og verdens tredje største gassprodusent. Så lenge det globale behovet for energi fortsetter å øke og andre oljeprodusenter domineres av udemokratiske regimer, er den norske posisjonen i fossilmarkedet i allmenhetens interesse. For Norges del er posisjonen selvsagt økonomisk gunstig. Rent opportunistisk kan man argumentere for at klimaendringene har vært gunstige for Norge. De har fått isen i nordområdene til å smelte, noe som har åpnet nye skipsleder og leteområder for olje og gass i Barentshavet. Men situasjonen gjør også Norge til verdens syvende største eksportør av karbonutslipp. Etter at Parisavtalen kom i 2015 ble det klart at planlagte olje- og gassutbygginger på norsk sokkel, inkludert leteboringer i Barentshavet, var nærmest uforenelig med avtalens klimamål.⁵⁴

Etter Russlands invasjon av Ukraina i 2022 og Vladimir Putins beslutning om å stenge russiske gassforsyninger til Europa har regionens behov for norsk olje og gass økt ytterligere. Særlig norsk gassproduksjon har blitt høypolitisert. Norske rør leverer nesten halvparten av gassen til Europa og uten denne vil regionen ikke fungere. Flytende LNG fra USA dekker ikke behovet, og økte innkjøp fra mindre stuerene regimer i Nord-Afrika og Midtøsten er foreløpig både lite fristende og utilstrekkelig. Norges rolle som pålitelig leverandør har en høy stjerne i Europa.

Den russiske invasjonen har med andre ord skapt et nytt, eller i alle fall forsterket, sikkerhetspolitisk argument for å skrinlegge klimapolitiske krav om redusert produksjon på norsk sokkel. Her kommer Norges rolle som «helt» inn i bildet. Norge redder Europa fra iskalde vintre. Skurkerollen ligger i beskyldninger om at Norge har blitt krigsprofitor fordi krigen gjør at staten tjener ekstra store summer på olje- og gasseksport. Mange av de ekstra milliardene den norske staten tjener på energileveranser til Europa triller rett inn i oljefondet. «With Russia's Exit, Norway Becomes Europe's Energy Champion» skrev *New York Times* i april

2023 og siktet til Norges nye rolle som hovedleverandør av gass til Europa.⁵⁵ *Washington Post* forklarte at Norge ble oppfattet som både «helt og skurk» i det som raskt hadde utartet til en europeisk energikrise.⁵⁶ I Norge har flere prominente nordmenn slik som tidligere utenriksminister Knut Vollebæk (1946–), direktør ved fredsforskningsinstituttet PRIO Henrik Urdal (1972–) og lederen av Norsk Klimastiftelse Lars-Henrik Paarup Michelsen (1981–), gått ut og krevd at store deler av disse inntektene skal gå til å hjelpe Ukraina og til etableringen av et internasjonalt solidaritetsfond som skal hjelpe andre land å nå sine klimamål.⁵⁷ Det britiske magasinet *The Economist* påpekte at Norge, som gjerne liker å fremstille seg selv som en «kraft for det gode i verden», har fått et omdømmeproblem:

Mens ukrainere kjemper og europeere skjelver ved tanken på energiregningene sine, har kontinentets rikeste land (Luxembourg holdt utenfor) blitt påfallende mye rikere [...] Dette har blitt skammelig lukrativt [...] summene som strømmer nordover er pinlige. Et land som er opptatt av sitt image som en kraft for det gode i verden må nå forsvare seg mot anklager om krigsprofitt.⁵⁸

Denne kritikken fra internasjonalt hold kommer på toppen av allerede eksisterende kritikk av Norge for å tale med to tunger og ha doble klimapolitiske standarder.⁵⁹ Internasjonale observatører har lenge reagert på hvordan Norge den ene dagen bruker milliarder på å redde regnskog og oppfordre andre land til å kutte utslipp og legge om til fornybar energi, for så å gå inn for å åpne nye olje- og gassfelt i Norge den neste.⁶⁰ Hvordan kan en stor olje- og gassprodusent være en troverdig klimaleder?

Fra internasjonalt politisk hold kommer det stadig flere signaler om at Norges dobbeltspor er problematisk. Utvikling-ikke-avvikling-politikken mangler troverdighet. I september 2023 unnlot FNs generalsekretær António Guterres å gi Norge taletid på et viktig klimatoppmøte. Årsaken var at generalsekretæren kun ville høre fra land som hadde konkrete og troverdige planer for utslippskutt og grønn omstilling. Blant disse landene fant man en fjerdedel av FNs 193 medlemsland, men altså ikke Norge, landet med ambisjoner om å være en pådriver i internasjonal klimapolitikk.⁶¹ Denne beslutningen speilet de siste rapportene fra FNs klimapanel som fastslår at vi må fase ut fossile brenslers raskt, og at Norge

er blant de landene hvor oljeindustrien i for stor grad har fått påvirke klimapolitikken.⁶²

I et dramaturgisk perspektiv er det helt åpenbart at fortellingen om Norge som klimapolitisk foregangsland nå befinner seg på det punktet hvor normbruddene er så omfattende at ulykken har blitt ugjenkallelig. Likevel insisterer norske regjeringer på at identiteten som oljeprodusent og pådriver i internasjonal klimapolitikk relativt uproblematisk kan forenes. Regjeringen Støre har økt Solberg-regjeringens mål om nasjonale utslippskutt fra 40 til 55 prosent innen 2030, målt mot 1990. Dette gjelder også i kvotepliktig sektor hvor olje- og gassindustrien inngår.⁶³ Olje- og gassproduksjonen har imidlertid ikke forandret seg mye. Den er fremdeles omtrent like stor som før.⁶⁴ Ifølge klimaforskerne Elin Lerum Boasson og Bård Lahn har det vært mulig å kjøre politikken langs to parallelle spor i disse spørsmålene fordi de lenge har blitt behandlet som politisk separate saker i to ulike departementer. Enkelt forklart skyldes dette blant annet at internasjonale traktater, som Kyotoprotokollen fra 1997, har plassert ansvaret for utslipp hos landet som forbruker fossilt brennstoff, og ikke hos landet som produserer dem. Slik har Norge kunnet eksportere utslipp fra olje og gass til utlandet mens man har brukt ren vannkraft hjemme og kompensert for forurensende produksjon ved kvotekjøp og kostbare løsninger som karbonfangst- og lagring og elektrifisering av sokkelen, samt støtte til klimatiltak i utviklingsland. Til sammen har dette gjort det mulig å fremstå som en god forurensere.⁶⁵

I dag prioriteres fremdeles internasjonale kvotehandels-systemer, elektrifisering av olje- og gassinstallasjoner, utvikling av kostbare løsninger for karbonfangst- og lagring, samt frivillige utslippsreduksjonsavtaler fremfor reduksjon av produksjonsnivåer og utvinningstempo. Oljenæringen skal «utvikles, ikke avvikles», argumenterer regjeringen.⁶⁶ Dette finnes det både politiske og forskningsfaglige begrunnelser for. Men det tillater utvilsomt også Norge å kjøpe seg tid til å utsette smertefulle omstillinger knyttet til det grønne skiftet. Klimaforskere har sågar argumentert for at disse strategiene, såkalte netto-nullstrategier, kan være farlig feller i kampen mot klimaendringer fordi de kan forsinke andre tiltak som monner mer.⁶⁷

Så, skal ikke protagonisten i fortellingen snart ta ulykken inn over seg og akseptere sin straff slik plottet i enhver tragedie krever? Foreløpig ser det ikke helt slik ut. Til tross

for at opplevelsen av en felles ulykke kan binde medlemmer av en nasjon sammen vel så mye som opplevelsen av en felles oppstur á la oljeeventyret, er det enn så lenge få nordmenn som fullt ut vil akseptere de relativt radikale konsekvensene kutt i oljeproduksjonen vil medføre. Både for oljeindustrien, politikerne og folk flest er det mest behagelig å sette sin lit til teknokratiske løsninger på klimagassutslipp mens man hviler i fortellingen om at det beste for verden er at Norge fortsetter å produsere olje og gass.⁶⁸ Ettersom hver fjerde nordmann ifølge en EU-undersøkelse fra 2022 uansett tviler på at klimaendringene er menneskeskapte (i motsetning til hver tiende italiener), er det for mange ingen grunn til å omstille seg og ofre egne goder.⁶⁹ Også for de som faktisk tror at klimaendringene er menneskeskapte er det enklere å fortsette å akseptere fortellingen om at nordmenn er gode forurensere enn å omstille seg. Det er dette som gir fortellingen om den klimavennlige oljenasjonen robusthet og en slags beroligende kraft.

Men, til tross for at protagonisten nekter å fullt ut akseptere den inntrufne ulykken, er tragediens grunnplott innrettet slik at få unngår å få sin straff. Gjennom flom, jordras, stormer og kanskje verst av alt for oljenasjonen som også oppfatter seg selv som en skinasjon – vintre uten skiføre, må protagonisten betale. Dette vil på sikt tvinge fram en omstilling. Og da kan tragedien, om vi er riktig heldige, muligens gli over i en fortelling om gjenfødelse. I gjenfødselsfortellingen ydmykes helten så langt det er mulig å komme, men til slutt skjer det noe som på uforklarlig vis forvandler vedkommende og løfter hen opp til hens tidligere høye posisjon atter en gang.

Foreløpig er vi ikke der. Historieskrivingen om den norske oljen og gassen dreier langsomt i retning av å ta opp i seg mer klima-problematikk, men det er fremdeles et stort rom for mer historieskriving av denne sorten. Det skyldes ikke minst utviklingen på det internasjonale klimapolitiske feltet. I november 2023 la FN's miljøprogram (UNEP) frem sin fjerde rapport om gapet mellom verdens planer for produksjon av fossilt brennstoff og planer for å nå klimamålene i Parisavtalen fra 2015. Rapporten viser at verdens største produsenter av olje og gass, inkludert Norge (som per 2023 er nummer tolv blant oljeprodusentene og tre blant gassprodusentene) ikke har noen strategi for å avvikle olje og gass.⁷⁰

Månedet før, i oktober 2023, la det det regjeringsoppnevnte Klimautvalget 2050 frem sin rapport om omstilling

til lavutslipp, der det anbefalte å ikke lete etter mer olje på norsk sokkel før det forelå en plan for å fase ut olje- og gass. Dette forslaget ble avvist av statsminister Jonas Gahr Støre med den etter hvert kjente begrunnelsen at oljenæringen skal utvikles, ikke avvikles. Her var Støre i essens på linje med sin politiske motstander Sylvi Listhaug som i 2022 uttalte til *VG* at «Norge skal være den siste til å stenge [olje]krana. Det er bra for oss, det er bra for Europa og det er bra for verden. Nå haster det at vi finner og produserer mer.»⁷¹

Igen ble det tydelig at klimapolitikken var underordnet petroleumpolitikken, slik det hadde vært helt siden begynnelsen av 1990-tallet. I en delrapport publisert av Fridtjof Nansens Institutt og Menon Economics i 2022 på oppdrag fra Klimautvalget 2050 var et sentralt poeng at en grønn omstilling i Norge ikke ville la seg realisere før denne faste maktfordelingen ble snudd på hodet og petroleumpolitik-

ken ble underordnet klimapolitikken.⁷² Dette har ennå ikke skjedd og det er en viktig årsak til at vi fremdeles først og fremst holder fast i fortellingen om oljeeventyret når vi diskuterer oljehistorie.

Man skal være forsiktig med å la samtidens problemstillinger prege fremstillinger av fortiden når man skriver historie. Samtidig går det ikke an å ikke an å se bort fra ny kunnskap og innsikt om tingenes tilstand. Historien og nåtiden er tett sammenvevd, ikke bare fordi nåtiden raskt blir til historie, men også fordi historien fungerer som en veiviser som peker fremover og hjelper med å forme fremtiden. I så måte blir det stadig vanskeligere å skrive oljehistorie uten å ta deler av klimaproblematikken inn over seg. Det er tross alt bare ved å trekke linjer mellom nåtiden og fortiden at vi får mulighet til å utvikle en fruktbar historiebevissthet.

*Institutt for arkeologi, konservering og historie
Universitetet i Oslo
a.e.nissen@iakh.uio.no*

VITENSKAPELIG, FAGFELLEVDERT ARTIKKEL

Noter

- 1 Merrill, «The Risks of Dead Reckoning», 252.
- 2 Se for eksempel Boon, «A Climate of Change?»; Sluysterman, «Royal Dutch Shell: Company Strategies for Dealing with Environmental Issues»; Nissen, «A Greener Shade of Black?»; Ekberg & Pinto, «Crafting counter frames».
- 3 Se for eksempel Rowlands, *The Politics of Global Atmospheric Change*, Ketola, «Where is Our Common Future?»; Ketola, «Ten Years Later: Where is Our Common Future Now?»; Skjærseth & Skodvin, «Climate Change and the Oil Industry»; Frynas, *Beyond Corporate Social Responsibility*; Gavin, «From Green Fields to Narrating Nothingness».
- 4 Nilsen, *En felles plattform*; Ryggvik, *På kanten*; Asdal, «From Climate Issue to Oil Issue»; Boon, «En nasjonal kjempe»; Nissen «A Greener Shade of Black?»; Sæther, *De beste intensjoner*; Borchgrevink, *Giganten*.
- 5 Se for eksempel Hanisch & Nerheim, *Norsk oljehistorie bind 1*; Nerheim, *Norsk oljehistorie bind 2*; Ryggvik & Smith-Solbakken, *Norsk oljehistorie bind 3*; Lerøen, *Dråper av svart gull: Statoil 1972-2002*; Olsen & Sejersted, *Oljevirksomheten som teknologiviklingsprosjekt*; Ryggvik, *Building a skilled national offshore oil industry*; Ryggvik, «A Short History of the Norwegian Oil Industry»; Thomassen, *Middel og mål*; Boon, *En nasjonal kjempe*.
- 6 Anderson, *Imagined Communities*, 1–4.
- 7 Booker, *Seven Basic Plots*.
- 8 Riste, *Norway's Foreign Relations*; Lundestad, «Nasjonalisme og internasjonalsisme».
- 9 Hanisch & Nerheim, *Norsk oljehistorie bind 1*; Nerheim, *Norsk oljehistorie bind 2*.
- 10 Ryggvik & Smith Solbakken, *Norsk oljehistorie bind 3*, 401–432.
- 11 Sejersted, *Systemtvang eller politikk*.
- 12 Lerøen, *Dråper av svart gull*, 5.
- 13 Klymnyuk, Maliar & Maliar, «Rich, Poor And Growth-Miracle Nations», 22; Forskning.no, «Hadde Norge greid seg uten oljepenger?»
- 14 Thomassen, *Middel og mål*; Boon, *En nasjonal kjempe*.
- 15 Tamnes, *Oljealder*, 185.
- 16 *Forskning.no*, «Oljeeventyr i 35 år».
- 17 Phillips Petroleum finner olje i oktober, men det er usikkert om funnet er drivverdige og tar flere måneder å avklare hva de har funnet. Det er vanlig å regne funnet til lille juleaften 1969 fordi Phillips undersøkelser og beregninger da var så gode at selskapet meldte funnet inn til Industridepartementet.
- 18 *E24*, «40 år siden det norske oljeeventyret startet».
- 19 Simonsen, «Oljeeventyret».
- 20 *E24*, «Det norske oljeeventyret: Historisk flaks og dyktighet».
- 21 *Vårt Land*, «Da det svarte gullet reddet Norge».
- 22 Listhaug, «50 år med oljeeventyr».
- 23 Naturvernforbundet, «Oljeeventyret»; *Dagsavisen*, «Siv Jensen besøkte pengebinge i Nordsjøen»; *Nordlys*, «En pengebinge for Norge»; VG, «Bli med budsjettingen ut i pengebingen – Nordsjøen».
- 24 *Forskning.no*, «Hvem har styrt det norske oljeeventyret?».
- 25 Anderson, *Imagined Communities*, 4, 37–46.
- 26 Kruse & Zelizer, *Fault Lines*, 26–43; Reeves, *Dream Hoarders*; Seng, «Within the Singapore Story»; Wong, Kwong & Chau, «Democracy, constitutional framework, and human rights».
- 27 Jänicke, «Conditions for Environmental Policy Success».
- 28 Anker, «A pioneer country?».
- 29 London Speaker Bureau. Brundtlands nettside; Norges FN-delegasjon, «Mother of Sustainable Development; Store norske leksikon, «Gro Harlem Brundtland».
- 30 Jänicke, «Conditions for Environmental Policy Success», 47–58.
- 31 Brundtland, «Norge skal være foregangsland».
- 32 Brundtland, «Keynote Speech», 26–30. august 1991; The World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, 168–177, 329–330.
- 33 Nissen, «A greener shade of black?», 418–419.
- 34 Aakvaag, «CO2-vedtaket burde vært ugjørt», NTB, 27 april 1991
- 35 *Nordlys*, «Statoil», 14. november 1991; *Nordlys*, «Snøhvit», 2. januar 1992.
- 36 Andrew, «Norway's Greenhouse Gas Emissions».
- 37 Skea, «Environmental Issues Facing the Oil Industry», 950–958; Nilsen, «En felles plattform», 242; *Aftenposten*, «Statsministeren åpnet ny gassledning i Belgia», 3. april 1994.
- 38 Nilsen, «En felles plattform», 2.
- 39 Nilsen, «En felles plattform», 127–129, 135, 240, 246.
- 40 Norsk Petroleumsforenings Presseseminar 1996, 18.–19. november, Holmenkollen Park Hotell, Oslo.
- 41 Norsk Petroleumsforenings Presseseminar 1996, 18.–19. november, Holmenkollen Park Hotell, Oslo.
- 42 Ihlen, «The Oxymoron of 'sustainable oil production'».
- 43 CICERONE, «NHO: Kvotehandelen er et sentralt virkemiddel», 11; Manne & Richels, «Global CO2 Emission Reductions».
- 44 Hoel, «Should a Carbon Tax Be Differentiated?».
- 45 Kessel, «Global Warming: Facts, Assessment, Countermeasures», 157.
- 46 Nissen, «A greener shade of black?», 418.
- 47 Fæhn, Hagem, Lindholt, Mæland & Rosendahl, «Climate Policies in a Fossil Fuel Producing Country».
- 48 Brundtland, «Norge skal være foregangsland».
- 49 Ruud, «Sustainable Development Discourse in Norway», 146.
- 50 Norsk Petroleumsforenings Presseseminar 1996, 18.–19. november, Holmenkollen Park Hotell, Oslo.
- 51 Riste, *Norway's Foreign Relations*, Lundestad, «Nasjonalisme og internasjonalsisme».
- 52 Lundestad, «Nasjonalisme og internasjonalsisme», 44–46.
- 53 Frydenlund sitert i Lundestad, «Nasjonal internasjonalsisme», 43.
- 54 Center for Oil Change International, *The Sky's the Limit Norway*.
- 55 *The New York Times*, «With Russia's Exit, Norway Becomes Europe's Energy Champion».
- 56 *The Washington Post*, «Norway is portrayed as both hero and villain in Europe's energy crisis».
- 57 *CNBC*, «Norway's fossil fuel bonanza stokes impassioned debate about how best to spend its 'war profits'»; *The Guardian*, «Norway urged to step up Ukraine support after profiting from war».
- 58 *The Economist*, «Norway is profiting embarrassingly from war in Europe».
- 59 Se for eksempel Vox, «Norway wants to lead on climate change».
- 60 *Climate & Capital*, «Norway's great big fossil fuel conundrum»; *Climate Home News*, «Norway approves oil and gas fields despite Cop fossil phase-out push».
- 61 *NRK*, «Superpinlig at Noreg ikkje får taletid på FN-sjefen sitt klimamøte», 19. september 2023.
- 62 IPCC, *AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change*, 169; IPCC, *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023*.
- 63 Regjeringen Støre. «Hurdalsplattformen», 29–31; Regjeringen Solberg. «Jeløya-plattformen», 64–66.
- 64 Bang & Lahn, «From oil as welfare to oil as risk?», 1007.
- 65 Boasson & Lahn, «Norway: A dissonant cognitive leader?».
- 66 Regjeringen Støre. «Hurdalsplattformen», 26–27.
- 67 Dyke, Watson & Knorr, «Climate scientists: concept of net zero is a dangerous trap».
- 68 Nordø, Andersen & Merk, «Teknologien vil redde klimaet!».
- 69 The Policy Institute, Kings College London, «PERITIA – Policy Expertise and Trust. Public Perceptions on Climate Change»; *NRK*, «1,3 millioner nordmenn er klimaskeptikere».
- 70 UN Environment Programme, *Production Gap Report 2023*.
- 71 VG, «Frp vil samle 'oljevennene'», 11. juni 2022.
- 72 Gulbrandsen & Nystad Handberg (red.), *Hvem har makt i norsk klimapolitikk?*, 50–53.

Litteratur

- Anderson, Benedict. *Imagined Communities*. London & New York: Verso, 2006.
- Andrew, Robbie. «Norway's Greenhouse Gas Emissions: A Quick Summary.» *CICERO Center for International Climate Research* (2020). http://folk.uio.no/roberan/t/norwegian_emissions.shtml (besøkt 9. august 2023).
- Anker, Peder. «A pioneer country? A history of Norwegian climate politics.» *Climatic Change* 151 (2018): 29–41.
- Bang, Guri & Bård Lahn. «From oil as welfare to oil as risk? Norwegian petroleum resource governance and climate policy.» *Climate Policy*, 20, nr. 8 (2020): 997–1009.
- Boasson, Elin Lerum & Bård Lahn. «Norway: A dissonant cognitive leader?». I *Still taking ahead? The European Union in international climate change politics*. Redigert av R. K. Wurzel, J. Connelly, & D. Liefferink. 189–204. London: Routledge, 2017.
- Booker, Christopher. *Seven Basic Plots. Why We Tell Stories*. London: Bloomsbury, 2004.
- Boon, Marten. «A Climate of Change? The Oil Industry and Decarbonization in Historical Perspective.» *Business History Review* 93, nr. 1 (2019), 101–125.
- Boon, Marten. *En nasjonal kjempe. Statoil og Equinor etter 2001*. Oslo: Universitetsforlaget, 2022.
- Borchgrevink, Aage Storm. *Giganten. Fra Statoil til Equinor: Historien om selskapet som forandret Norge*. Oslo: Kagge Forlag, 2019.
- Center for Oil Change International. *The Sky's the Limit Norway: Why Norway Should Lead the Way in a Managed Decline of Oil and Gas Extraction*. Washington, DC.: Center for Oil Change International, 2017.
- Dyke, James, Robert Watson & Wolfgang Knorr. «Climate scientists: concept of net zero is a dangerous trap.» *The Conversation*, 22. april 2021. <https://theconversation.com/climate-scientists-concept-of-net-zero-is-a-dangerous-trap-157368>
- Eikberg, Kristoffer & Andrés Brink Pinto, «Crafting counter frames: Shell's corporate strategies in the Nigeria campaign, 1995–1998», *The Extractive Industries and Society* 13, nr. X (2023): 1–8.
- Frynas, Jedrzej George. *Beyond Corporate Social Responsibility. Oil Multinationals and Social Challenges*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Fæhn, Taran, Cathrine Hagem, Lars Lindholt, Ståle Mæland & Knut Einar Rosendahl. «Climate policies in a fossil fuel producing country demand versus supply side policies.» *The Energy Journal* 38, nr. 1 (2017), 77–102.
- Gavin, Benke. «From Green Fields to Narrating Nothingness: Neoliberal Logic and the Move Away from Environmental Responsibility in Enron's Rhetoric and Visual Style.» *American Studies* 53, nr. 2 (2014), 71–94.
- Gulbrandsen Lars H. & Øyvind Nystad Handberg (red.), FNI-rapport 2 2023. *Hvem har makt i norsk klimapolitikk? 15 bidrag og en analyse på tvers*. Fridtjof Nansens Institutt, 2023.
- Hanisch, Tore Jørgen & Gunnar Nerheim. *Norsk oljehistorie: Fra vantro til overmøt?* Bind 1, Oslo: Leseselskapet, 1992.
- Hoel, Michael. «Should a Carbon Tax Be Differentiated across Sectors?». *Journal of Public Economics* 59, nr. 1 (1996), 17–32.
- Ihlen, Øyvind. «The oxymoron of 'sustainable oil production': The case of the Norwegian oil industry.» *Business Strategy and the Environment* 18, nr. 1 (2009), 53–63.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). *AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change*. 2022. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023*. <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>
- Jänicke, Martin. «Conditions for Environmental Policy Success: An International Comparison». *The Environmentalist* 12, nr. 1 (1992), 47–58.
- Kessel, Dagobert G. «Global Warming: Facts, Assessment, Countermeasures». *Journal of Petroleum Science and Engineering* 26, nr. 1–4 (2000), 157–168.
- Ketola, Tarja. «Where is Our Common Future? Directions: 'Second to the Right and Straight on Till Morning'». *Sustainable Development* 4 (1996), 84–97.
- Ketola, Tarja. «Ten Years Later: Where is Our Common Future Now?». *Business Strategy and the Environment* 16 (2007), 171–189.
- Kruse, Kevin M. & Julian E. Zelizer. *Fault Lines. A History of the United States since 1974*. New York & London. W. W. Norton & Company, 2019.
- Kylymnyuk, Dmytro, Lilia Maliar & Serguei Maliar. «Rich, Poor And Growth-Miracle Nations: Multiple Equilibria Revisited». *The B.E. Journal of Macroeconomics* 7, nr. 1 (2004), 1–42.
- Lerøen, Bjørn Vidar. *Dråper av svart gull: Statoil 1972–2002*. Stavanger: Statoil, 2002.
- Lundestad, Geir. «Nasjonalisme og internasjonalsisme i norsk utenrikspolitikk. Et faglig provoserende essay». *Internasjoanl Politikk, Temahefte I* (1985), 39–54.
- Manne, Alan S. & Richard G. Richels. «Global CO2 Emission Reductions – the Impacts of Rising Energy Costs». *The Energy Journal* 12, nr. 1 (1991), 87–107.
- Merrill, Karen R. «The Risks of Dead Reckoning: A Postscript on Oil, Climate Change, and Political Time». *The Journal of American History*. 99, nr. 1 (2012), 252–255.
- Nerheim, Gunnar. *Norsk oljehistorie bind 2: En gassnasjon blir til*. Oslo: Leseselskapet, 1996.
- Nilsen, Yngve. «En felles plattform? Norsk oljeindustri og klimadebatten i Norge fram til 1998». Doktoravhandling, TIK, UiO, 2001.
- Nissen, Ada. «A greener shade of black? Statoil, the Norwegian government and climate change, 1990–2005». *Scandinavian Journal of History* 46, nr. 3 (2021), 408–429.
- Nordø, Åsta Dyrnes, Gisle Andersen & Christine Merk. «Teknologien vil redde klimaet! Annerledeslandet Norge og holdninger til norsk klimapolitikk i fire samfunnsgrupper». *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 39, nr. 1 (2023), 4–22.
- Olsen, Odd Einar and Francis Sejersted. *Oljevirkksomheten som teknologitvilkingsprosjekt*, Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1997.
- Reeves, Richard V. *Dream Hoarders. How the American Middle Class is Leaving Everyone Else in the Dust, Why that is a Problem, and What to do About it*. Washington D.C.: Brookings Institution, 2017.
- Riste, Olav. *Norways Foreign Relations – A History*. Oslo: Universitetsforlaget, 2005.
- Rowlands, Ian. *The Politics of Global Atmospheric Change*, Manchester: Manchester University Press, 1995.
- Ruud, Audun. «Sustainable Development Discourse in Norway». *L'Europe En Formation* 352 (2009), 143–155.
- Ryggvik, Helge. *Building a skilled national offshore oil industry, The Norwegian experience*. Oslo: Akademika forlag, 2013.
- Ryggvik, Helge. «A Short History of the Norwegian Oil Industry: From Protected National Champions to Internationally Competitive Multinationals». *Business History Review* 89, nr. 1 (2015), 3–41.
- Ryggvik, Helge. *På kanten. Norsk oljevirkosmhet i Barentshavet og hvorfor det må settes en strek*. Oslo: Cappelen Damm, 2021.
- Ryggvik, Helge & Marie Smith-Solbakken. *Blod, svette og olje. Bind 3 Norsk oljehistorie*. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1997.
- Sejersted, Francis. «Systemtvang eller politikk: om utviklingen av det oljeindustrielle kompleks i Norge». Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Simonsen, Anne Hege. «Oljeeventyret». *Samtiden* 117, nr. 2 (2008), 66–77.
- Skjærseth, Jon Birger & Tora Skodvin. «Climate Change and the

- Oil Industry: Common Problems, Different Strategies». *Global Environmental Politics* 1, nr. 4 (2001), 43–64.
- Sluyterman, Keetie. «Dutch Shell: Company Strategies for Dealing with Environmental Issues». *The Business History Review* 84, nr. 2 (2010), 203–226.
- Seng, Loh Kah. «Within the Singapore Story. The Use and Narrative of History in Singapore». *Crossroads: An Interdisciplinary Journal of Southeast Asian Studies* 12, nr. 2 (1998), 1–21.
- Skea, Jim. «Environmental Issues Facing the Oil Industry». *Energy Policy* 20, nr. 10 (1992), 950–958.
- Sæther, Anne Karin. *De beste intensjoner. Oljelandet i klimakampen*. Oslo: Cappelen Damm, 2017.
- Tammes, Rolf. *Norsk utenrikspolitikkens historie (vol. 6.): Oljealder 1965–1995*. Oslo: Universitetsforlaget, 1997.
- The World Commission on Environment and Development. *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press, 1987.
- Thomassen, Eivind. *Middel og mål. Statoil og Equinor 1972–2001*. Oslo: Universitetsforlaget, 2022.
- Wong, Kwong & Chau, «Democracy, constitutional framework, and human rights: A comparison of Monaco, Tonga, Hong Kong, and Singapore». *International Journal of Law, Crime and Justice*, 64 (2021), 1–10.
- Andre kilder**
- Aakvaag, Torvild. «CO2-vedtaket burde vært ugjort». *NTB*. 27. april 1991. *Aftenposten*. «Statsministeren åpnet ny gassledning i Belgia». 3. april 1994.
- Brundtland, Gro Harlem. «Norge skal være foregangsland». *NTB*. 28. april 1989.
- Brundtland, Gro Harlem. «Keynote Speech», Environment Northern Seas Conference, Stavanger, 26.–30. august 1991. Eaf-0026, Pa 1339 – Statoil ASA, Regional State Archives Stavanger
- CICERONE. «NHO: Kvotehandling er et sentralt virkemiddel,» nr. 4/99. *Climat Home News*. «Norway approves oil and gas fields despite Cop fossil phase-out push». 29. juni 2023. <https://www.climatechangenews.com/2023/06/29/norway-fossil-fuels-oil-gas-fields/> (besøkt 9. august 2023).
- Climate & Capital*. «Norway's great big fossil fuel conundrum». 27. oktober, 2021. <https://www.climateandcapitalmedia.com/norways-great-big-fossil-fuel-conundrum/> (besøkt 9. august 2023).
- CNBC. «Norway's fossil fuel bonanza stokes impassioned debate about how best to spend its 'war profits'». 26. januar 2023. <https://www.cnbc.com/2023/01/26/russia-ukraine-war-norways-soaring-oil-and-gas-profits-stokes-debate.html> (besøkt 9. august 2023).
- Dagsavisen*. «Siv Jensen besøkte pengebinge i Nordsjøen». 15. august 2017. <https://www.dagsavisen.no/rogalandsavis/nyheter/2017/08/15/siv-jensen-besokte- pengebinge-i-nordsjoen/> (besøkt 10. august 2023).
- E24. «40 år siden det norske oljeeventyret startet». 22. desember 2009. <https://e24.no/norsk-oekonomi/i/ddW2eJ/40-aar-siden-det-norske-oljeeventyret-startet> (besøkt 10. august 2023).
- E24. «Det norske oljeeventyret: Historisk flaks og dyktighet». 24. juni 2018. <https://e24.no/naeringsliv/i/1nq08q/det-norske-oljeeventyret-historisk-flaks-og-dyktighet> (besøkt 10. august 2023).
- Forskning.no*. «Oljeeventyr i 35 år». 20 juni 2006. <https://forskning.no/olje-og-gass-historie-moderne-historie/oljeeventyr-i-35-ar/1019906> (besøkt 10. august 2023).
- Forskning.no*. «Hadde Norge greid seg uten oljepenger?». 13. februar 2017. <https://forskning.no/naturressursforvaltning-olje-og-gass-okonomi/hadde-norge-greid-seg-uten-oljepenger/365504> (besøkt 10. august 2023).
- Forskning.no*. «Statoil 50 år: Hvem har styrt det norske oljeeventyret – staten eller Statoil?» 27. august 2022. <https://forskning.no/miljopolitikk-naeringsliv-olje-og-gass/statoil-50-ar-hvem-har-styrt-det-norske-oljeeventyret-staten-eller-statoil/2065276>
- IPCC. *AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change*, 169. IPCC, *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023*.
- Listhaug, Sylvi. «50 år med oljeeventyr». *Aftenposten*. 22. desember 2019. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/Jo2BGX/50-aar-med-oljeeventyr-sylvi-listhaug> (besøkt 10. august 2023).
- London Speaker Bureau. «Gro Harlem Brundtland». <https://londonspeakerbureau.com/speaker-profile/gro-harlem-brundtland/> (besøkt 9. august 2023).
- Naturvernforbundet. «Oljeeventyret». 12. desember 2019. <https://naturvernforbundet.no/oljeeventyret/> (besøkt 10. august 2023).
- Nordlys*. «Statoil», 14. november 1991.
- Nordlys*. «Snøhvit», 2. januar 1992.
- Nordlys*. «En pengebinge for Norge». 26. april 2017. <https://www.nordnorskdebatt.no/olje-og-gass/barentshavet/petroleum/en-pengebinge-for-norge/o/5-124-62988>
- Norges FN-delegasjon. «Mother of Sustainable Development». <https://www.norway.no/en/missions/un/norway-and-the-un/norways-rich-history-at-the-un/important-norwegians-in-un-history/gro/> (besøkt 9. august 2023).
- Norsk Petroleumsforenings Presseseminar 1996, 18.–19. november, Holmenkollen Park Hotell, Oslo. Eaf-0024, KL-99-0026, Pa 1339 – Statoil ASA, Statsarkivet i Stavanger.
- NRK*. «1,3 millioner nordmenn er klimaskeptikere. Det er oppsiktsvekkende tall». 3. juli 2022. https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/eu-studie-om-klimaforskning_-nordmenn-tror-minst-pa-klimaendringer-1.16022374 (besøkt 10. august 2023).
- NRK*. «Superpinlig at Noreg ikkje får taletid på FN-sjefen sitt klimamøte», 19. september 2023. https://www.nrk.no/norge/greenpeace_-_superpinleg-at-noreg-ikkje-far-taletid-pa-fn-sjefen-sitt-klimamote-1.16564146 (besøkt 17. oktober 2023).
- Regjeringen Solberg. «Jeløya-plattformen. Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre». 2018. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/andre-dokumenter/smk/2018/politisk-plattform/id2585544/> (besøkt 10. august 2023).
- Regjeringen Støre. «Hurdalsplattformen. For en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet 2021–2025». 2021. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hurdalsplattformen/id2877252/> (besøkt 10. august 2023).
- Store norske leksikon*. «Gro Harlem Brundtland». https://snl.no/Gro_Harlem_Brundtland (besøkt 8. august 2023).
- The Economist*. «Norway is profiting embarrassingly from war in Europe». 8. september 2022. <https://www.economist.com/europe/2022/09/08/norway-is-profiting-embarrassingly-from-war-in-europe> (besøkt 9. august 2023).
- The Guardian*. «Norway urged to step up Ukraine support after profiting from war.» 1. februar 2023. <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/01/norway-urged-to-step-up-ukraine-support-after-profiting-from-war> (besøkt 9. august 2023).
- The New York Times*. «With Russia's Exit, Norway Becomes Europe's Energy Champion.» 6. april 2023. <https://www.nytimes.com/2023/04/06/business/energy-environment/ukraine-russia-war-europe-energy.html> (besøkt 17. oktober 2023).
- The Policy Institute, Kings College London. «PERITIA – Policy Expertise and Trust. Public Perceptions on Climate Change». <https://www.kcl.ac.uk/policy-institute/assets/peritia-climatechange%E2%80%8BB.pdf> (besøkt 8. august 2023).
- The Washington Post*. «Norway is portrayed as both hero and villain in Europe's energy crisis.» 12. oktober 2022. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/08/norway-gas-prices-supply->

- europa/ (besøkt 17. oktober 2023).
- UN Environment Programme (UNEP). *Production Gap Report 2023*. 8. november 2023. <https://www.unep.org/resources/production-gap-report-2023> (besøkt 8. november 2023).
- VG. «Bli med budsjettguttene ut i pengebingen – Nordsjøen». 8. oktober 2019. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/XgJ3xg/bli-med-budsjettguttene-ut-i-pengebingen-nordsjoen> (besøkt 8. november 2023).
- VG. «Frp vil samle 'oljevennene': -Skal være den siste til å stenge krana». 11. juni 2022. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/y4oLv2/frp-vil-samle-oljevennene-skal-vaere-den-siste-til-aa-stenge-krana> (besøkt 8. november 2023).
- Vox. «Norway wants to lead on climate change. But first it must face its legacy of oil and gas». 15. januar 2021, <https://www.vox.com/22227063/norway-oil-gas-climate-change> (besøkt 9. august 2023).
- Vårt Land. «Da det svarte gullet reddet Norge». 24. oktober 2018. <https://www.vl.no/kultur/anmeldelse/2018/10/24/da-det-svarte-gullet-reddet-norge/> (besøkt 8. august 2023).